

БЕЗБЕДНОСТ НА РАДНОМ МЕСТУ ПРЕВЕНЦИЈА ПОВРЕДА НА РАДУ



**БЕЗБЕДНОСТ И ЗДРАВЉЕ НА РАДУ ЈЕСТЕ ОБЕЗБЕЂИВАЊЕ ТАКВИХ УСЛОВА
НА РАДУ КОЈИМА СЕ, У НАЈВЕЋОЈ МОГУЋОЈ МЕРИ, СМАЊУЈУ ПОВРЕДЕ НА
РАДУ, ПРОФЕСИОНАЛНА ОБОЉЕЊА И ОБОЉЕЊА У ВЕЗИ СА РАДОМ И КОЈА
СТВАРАЈУ ПРЕТПОСТАВКУ ЗА ПУНО ФИЗИЧКО, ПСИХИЧКО И СОЦИЈАЛНО
БЛАГОСТАЊЕ ЗАПОСЛЕНИХ.**

Јул 2011

Аутор: Поповић Радојка – стручни сарадник заштите

Законом о безбедности и здрављу на раду уређује се спровођење и унапређивање безбедности и здравља на раду, лица која учествују у радним процесима, као и лица која се затекну у радној околини, а са циљем СПРЕЧАВАЊА ПОВРЕДА НА РАДУ, ПРОФЕСИОНАЛНИХ И ОБОЉЕЊА У ВЕЗИ СА РАДОМ. Овај превентивни приступ Закона је од посебног значаја, имајући у виду последице које ове три категорије оштећења здравља имају за појединца, његову породицу, организацију у којој ради и друштво у целини.

Повреде на раду узрок су:

- одсуствовања са посла (апсентизма),
- инвалидности и
- у најтежим случајевима, губитка живота.

Повреде на раду имају за последицу и промену квалитета живота настрадалог и његове породице, пре свих, а затим и шире околине.



**ЗАКОНОМ О БЕЗБЕДНОСТИ И ЗДАВЉУ НА РАДУ
ДЕФИНИСАНИ СУ ОДРЕЂЕНИ ПОЈМОВИ:**

Превентивне мере	све мере које се предузимају или чије се предузимање планира на свим нивоима код послодавца, ради спречавања повређивања или општећења здравља запослених.
Радно место	простор намењен за обављање послова код послодавца у којима запослени борави у току рада
Радна околина	простор у коме се обавља рад и који укључује радна места, радне услове, радне поступке и односе у процесу рада
Радна средина	скуп физичких, хемиских, биолошких и социолошких фактора који окружују радника на радном месту
Опасност	околност или стање које може угрозити здравље или изазвати повреду запосленог
Ризик	вероватноћа настанка повреде, обољења или општећења здравља запосленог услед опасности
Опасна појава	догађај којим су угрожени, или би могли да буду угрожени, живот и здравље запосленог или постоји опасност од повређивања запосленог
Средства и опрема за личну заштиту на раду	одећа, обућа, помоћне направе и уређаји који служе за спречавање повреда на раду, професионалних обољења, болести у вези са радом и других штетних последица по здравље запосленог
Повреда на раду	- повреда осигураника која се догоди у просторној, временској и узрочној повезаности са обављањем посла по основу кога је осигуран, проузрокована непосредним и краткотрајним механичким, физичким или хемијским дејством, наглим променама положаја тела, изненадним оптерећењем тела или другим променама физиолошког стања организма; - повредом на раду сматра се и повреда, коју осигураник - запослени претрпи при обављању посла на који није распоређен, али који обавља у интересу послодавца код кога је запослен. - повредом на раду сматра се и повреда коју осигураник претрпи на редовном путу од стана до места рада или обрнуто, на путу предузетом ради извршавања службених послова и на путу предузетом ради ступања на рад, као и у другим случајевима утврђеним законом. - повредом на раду сматра се и обољење осигураника које је настало непосредно или као искључива последица неког несрећног случаја или више силе за време обављања посла по основу кога је осигуран или у вези с њим - повредом на раду сматра се и повреда коју осигураник претрпи у вези с коришћењем права на здравствену заштиту по основу повреде на раду и професионалне болести.

Област заштите на раду која је уређена Законом је само сегмент система безбедности и заштите здравља на раду успостављен директивама ЕУ и конвенцијама Међународне организације рада.

Систем безбедности и здравља на раду у савременим условима, осим заштите на раду, укључује и друге елементе и области које утичу на стварање безбедних и здравих радних услова, као што су:

- увођење **принципа превенције** у спречавању настајања повреда на раду и професионалних обољења,
- активно укључивање службе за медицину рада непосредно у радне и производне процесе,
- увођење принципа одговорности организатора радова за примену мера из области безбедности и здравља на раду,
- увођење обавезног осигурања запослених ради накнаде штете настале поводом повреда на раду или професионалних обољења,
- **принцип примене превентивних мера** у свим фазама радних процеса, при коришћењу и одржавању средстава за рад, средстава и опреме за личну заштиту, у циљу отклањања ризика од могућих повређивања или настајања професионалних обољења.

Право на безбедност и здравље на раду је право из радног односа, односно право по основу рада, те се права, обавезе и одговорности у вези са безбедношћу и здрављем на раду уређују колективним уговором, општим актом или уговором о раду.

ОБАВЕЗЕ И ОДГОВОРНОСТ ПОСЛОДАВЦА

Безбедне услове рада на радном месту и у радној околини обезбеђује послодавац, те се у том смислу и утврђује његова одговорност за примену и спровођење мера које се односе на безбедност и заштиту здравља запослених.

Обезбеђивање превентивних мера пре почетка рада, у току рада, као и при свакој промени технолошког процеса обавезује послодавца да изврши процену ризика на сваком радном месту и да одреди мере које ће предузети ради отклањања процењених ризика или њиховог свођења на најмању могућу меру.

Ради праћења остваривања мера за спречавање и отклањање ризика, **послодавац се обавезује да донесе акт о процени ризика** за сва радна места и да тим актом утврди и посебне здравствене услове које мора да испуњава запослени за обављање послова са повећаним ризиком.

Примена превентивних мера обухвата и обезбеђивање и употребу средстава и опреме за личну заштиту на раду.

Осим општих обавеза Законом су утврђене и **посебне обавезе послодавца** у спровођењу и примени превентивних мера, као што је обавеза извештавања инспекције рада о почетку свог рада, рада одвојене јединице или о промени технолошког процеса, изградњи, односно реконструкцији грађевинског објекта, ако се при том мењају услови рада.

Као једна од **превентивних мера** у остваривању безбедности и здравља на раду, утврђена је **обавеза послодавца да запослене оспособи за безбедан рад на одређеном радном месту.**

Оспособљавање запосленог за безбедан рад врши се:

- при заснивању радног односа,
- при сваком премештају на друге послове,
- у случају промене процеса рада, као и у
- случају увођења нове технологије или нових средстава за рад.

Ради спречавања повређивања лица која се по било ком другом основу налазе у радној околини, послодавац је дужан да упозори на опасна места или штетности по здравље.

ПРАВА И ОБАВЕЗЕ ЗАПОСЛЕНИХ

Основно право и обавеза запосленог је да се пре почетка рада упозна са мерама за безбедност и здравље на раду на одређеним пословима, да примењује мере за безбедност и здравље на раду, да наменски користи средства за рад и средства и опрему личне заштите.

Запослени који је одређен да ради на радном месту са повећаним ризиком дужан је да обави лекарски преглед на који га упућује послодавац, а по утврђивању здравствене способности, дужан је да ради на том радном месту.

У случајевима одређеним Законом, ради очувања сопственог здравља и живота, запослени има право да одбије да ради, као и право да поднесе захтев за заштиту права инспекцији рада.

ОРГАНИЗОВАЊЕ ПОСЛОВА БЕЗБЕДНОСТИ И ЗДРАВЉА НА РАДУ

Законом је утврђена обавеза послодавца да организује послове безбедности и здравља на раду.

О начину организовања послова и одређивању броја запослених који обављају послове безбедности и здравља на раду одлучује послодавац.

Лице које обавља послове безбедности и здравља на раду мора да има положен стручни испит.

Послодавац је дужан да лицу за безбедност и здравље на раду омогући самостално обављање послова у складу са Законом, приступ свим потребним подацима из области безбедности и заштите здравља и усавршавање знања у тој области.

Законом је утврђен и попис послова које треба да обавља лице за безбедност и здравље на раду, а у оквиру којих је утврђена и обавеза вођења евиденције о радним местима са повећаним ризиком и запосленима распоређеним на та радна места, о повредама на раду и професионалним обољењима, оспособљеним запосленима за безбедан рад, опасним материјама које се користе у току рада, извршеним испитивањима радне околине, извршеним прегледима и испитивањима опреме за рад и средстава и опреме личне заштите и поднетим пријавама повреда на раду.

СВАКО ПРАВО РАДНИКА, КОЈЕ СЕ ОДНОСИ НА БЕЗБЕДАН И ЗДРАВ РАД, РЕГУЛИСАНО ЗАКОНИМА И ПРАВИЛНИЦИМА УЈЕДНО ЈЕ И ОБАВЕЗА ПОСЛОДАВЦА.

ПРЕВЕНЦИЈА ПОВРЕДА НА РАДУ

Да би смо могли говорити о превенцији повреда на раду у Здравственој делатности прво морамо утврдити опасности и штетности којима су учесници у поступку пружања здравствене заштите изложени.

ТИПОВИ НАЈВАЖНИЈИХ ОПАСНОСТИ У ЗДРАВСТВУ

ФИЗИЧКЕ	ХЕМИЈСКЕ	БИОЛОШКЕ	ПСИХИЧКЕ
☞ Пожар	💧 Средства за дезинфекцију	✋ Бактерије	☹ Стрес услед физичког или менталног преоптерећења
☞ Ношење пацијента		✋ Стапхилоцоцус	
☞ Оштри предмети	💧 Средства за одржавање хигијене	✋ Стрептоцоцус	
☞ Падови,повреде		✋ Н. менингитис	☹ Дужина и распоред радног времена
		✋ М. туберцулосис	
☞ Струја		✋ Х. пертусис	☹ Изложеност смрти
	💧 Антисептици	✋ Вируси	☹ Страх од повреде
		✋ ХИВ	☹ Технолошке промене
☞ Експлозија судова под притиском и боца са компримованим гасовима	💧 Стерилизанти	✋ Хепатитис А, Б, Ц	☹ Доступност
	💧 Фармацеутска средства	✋ Рубелла	
	💧 Цитостатици	✋ ЦМВ	
☞ Топлота, пара	💧 Злоупотреба супстанци (наркотици)	✋ Зостер	
☞ Радијација: (јонизујућа и нејонизујућа зрачења)		✋ Херпес симплекс	
		✋ Инфлуенца	
		✋ Коксаки вирус	
		✋ Паразити	
		✋ Шуга	
	💧 Иританси	✋ Гљивичне инфекције	
☞ Наношење телесне повреде запосленом	💧 Канцерогена средства	✋ Органска прашина	
	💧 Тератогени		
	💧 Мутагени		
	💧 Лабораторијске хемикалије		

ОЧИГЛЕДНЕ ОПАСНОСТИ У БОЛНИЦИ КОЈЕ ПРЕДСТАВЉАЈУ РИЗИК ОД ПОВРЕДЕ ИЛИ БОЛЕСТИ:

- ❖ подизање и ношење терета
- ❖ оклизнућа
- ❖ падови
- ❖ струја
- ❖ оштри предмети (игле и инструменти)

НЕОЧИГЛЕДНЕ ОПАСНОСТИ У БОЛНИЦИ КОЈЕ ПРЕДСТАВЉАЈУ РИЗИК ОД ПОВРЕДЕ ИЛИ БОЛЕСТИ:

- ❖ инфекције заразним болестима
- ❖ инфекције које изазивају дуготрајно лечење (коксаки вирус, мононуклеоза....)
- ❖ зрачење (јонизујуће и нејонизујуће)
- ❖ стрес коме је узрок оптерећеност и неадекватан однос корисника здравствене заштите

Примери штетних хемиских супстанци које се користе:

Формалдехид, глутаралдехид, цитостатици, етилен оксид, метил - метакрилат, гасови за анестезију, амонијак, бензол, бензедин, угљен-тетрахлорид...

Последице могу бити акутне, тренутне, хроничне и дугорочне, а јављају се у облику иританса, запаљења, опекотина, угушење, дегенерације, промене у метаболизму, алергије, имунолошки поремећаји, тумори, мутације гена....

Неке од физичких (очигледних опасности) могу бити отклоњене управо:

- поштовањем претходно наведених Законских прописа (оклизнућа, падови, стуја, оштри предмети),
- едукацијом - обучавањем радника за рад на апаратима,
- подизање и ношење терета применом савремених средстава за рад (робота и одговарајућих болесничких постеља)
- као и едукацијом радника о правилним поступцима при обављању овога посла.

Обим рада при коме се обављају тежи и тешки физички послови, и посебно код медицинских техничара у стационарној здравственој заштити, је изузетан и управо због тога су и обољење кичменог стуба најчешћа последица измењене радне способности.

Хемиске штетности се елиминишу употребом мање штетних средстава (уколико постоје) и правилном употребом.

Мере превенције:

- Свако средство које се даје на коришћење радницима мора имати упутство за употребу на Српском језику;
- Мора се чувати у оригиналној амбалажи на прописани начин (нпр. опасни раствори не смеју се чувати у висећим елементима јер постоји опасност од проливања и испадања што угрожава како радника коме се акцидент догодио тако и друге раднике у непосредној близини);
- Радници морају бити обучени за руковање тим средствима у склопу обуке за безбедан и здрав рад као и додатне обуке у случају увођења нове процедуре или новог хемиског и фармацеутског средства;

- Опрема са којом се ради мора бити исправна и редовно контролисана (комора за растварање цитостатика, извори јонизујућих зрачења);
- При раду са овим средствима радници су обавезни да користе средства за личну заштиту.

Последице неправилног рада са хемиским супстанцама могу бити, како повреде на раду тако и тешка обољења радника, која могу проузроковати дуготрајно одсуствовање са рада па и нај теже последице (неизлечиве болести и смрт радника).

Биолошке штетности су у здравству присутне више него у било којој другој делатности.

Мере превенције:

1. Хигијена руку пре и после контакта са пацијентом;



- Хигијена руку је нај важнија мера за смањење ризика од преноса микроорганизама.
- Прање руку – течним сапуном са или без додатака антисептика и / или са применом раствора дезифицијенса у сол или гел стању на суве руке
- У погледу вируса Б, Ц, и ХИВ најуспешније делују дезинфицијенси на бази алкохола.
- Хигијена руку се мора вршити и када су приликом интервенције руке биле заштићене рукавицама а прање руку у рукавицама је нај строже забрањено.
- За заштиту слузокоже, уколико се процењује да у току интервенције може доћи до прскања телесних течности, потребно је користити маску и наочаре. Маске су за једнократну употребу а наочари се чисте средством за дезинфекцију.

2. Стални надзор над спровођењем поступака одржавања хигијене радних просторија, болесничких соба и мокрих чворова од стране особља за одржавање хигијене и захтевање употребе адекватних дезинфекционих средстава;

3.Обавезно коришћење средстава личне заштите (рукавице, маске, капе, наочаре, одело);



4.Поштовање процедуре управљања медицинским отпадом.



ПРАВИЛНО РУКОВАЊЕ ОШТРИМ ПРЕДМЕТИМА

- При употреби оштрих предмета и извођења инвазивних процедура, поставити пацијента у положај који обезбеђује добру видљивост и најмању могућност акцидентног повређивања;
- Оштре, коришћене и потенцијално контаминирани предмети не додавати директно у руке другој особи;
- Непосредно након употребе оштре предmete одложити у за то намењене контејнере – жути контејнер са црвеним поклопцем;
- Приликом употребе вакутајнера за одвајање игле користити назубљени зарез на кутији за оште предmete да би се игла одвила;
- **НА ИГЛЕ НЕ ВРАЋАТИ ЗАШТИТНУ КАПИЦУ!!!!!!!!!!**
- Контејнере за одбацивање оштрих предмета држати што ближе месту употребе али недоступне пацијентима и посети;
- Контејнер за оште предmete пунити до 2/3, након тога затворити их (безбедно до краја) и обележити налепницом (читко са свим податцима);
- Приликом вађења крви не пипетирати са устима;
- При чишћењу и прању оштрих инструманата и стакла користити дебље гумене рукавице.

Психичке штетности се не могу у потпуности елиминисати, али њихов утицај може знатно умањити поштовањем одређених мера:

- Организацијом рада која обезбеђује правилан ритам рада и одмора;
- Равномерном расподелом рада и оптерећења унутар једне организационе јединице и Центра упоште;
- Разрадом система заштите радника у циљу заштите интегритета (заштитник права пацијената постоји али не постоји заштитник здравствених радника од нервозних и агресивних пацијената);
- Уочавање мобинга и разрада механизма за заштиту жртава мобинга на радном месту;
- Упознавање радника са њиховим правима;

- Јавност у раду са циљем елиминисања трачева који уносе немир, одвраћају пажњу и стварају “кланове”;
- Коректан професионални однос руководиоца према радницима и самих радника према колегама;
- Постојање процедуре у коришћењу рекреативних одмора које организују Синдикати

ПРЕВЕНЦИЈА КРВНО ПРЕНОСИВИХ ИНФЕКЦИЈА

Применом мера превенције и постекспозиционе профилаксе. Инфекције крвнопреносивим вирусима су у развијеном земљама готово у потпуности елиминисане. Истраживања на ову тему која се односе искључиво на здравствене раднике у Србији ми нису била доступна.

ШТА СЕ СМАТРА ИЗЛАГАЊЕМ ПОТЕНЦИЈАЛНО ИНФЕКТИВНОМ МАТЕРИЈАЛУ

- перкутна повреда (убод на иглу или посекотина на оштар предмет)
- контакт слузокоже или озлеђене коже (напукла, абрадирана или захваћена дерматитисом) са крвљу, ткивима или телесним течностима које су потенцијално инфективне

ПОТЕНЦИЈАЛНО ИНФЕКТИВАН МАТЕРИЈАЛ	ПОТЕНЦИЈАЛНО ИНФЕКТИВНИ МАТЕРИЈАЛ - УКОЛИКО САДРЖИ КРВ
крв	фецес
сперма	назални секрет
вагинални секрет	пљувачка
телесне течности које садрже крв	спутум
директан контакт са ткивом	зној
	сузе
	урин
	повраћена маса

ПРЕВЕНТИВНЕ МЕРЕ

- **Примарне мере превенције: Не излагати се крви и телесним течностима без коришћења средстава заштите !!!!**
- **Додатне мере превенције :** Само за пацијенте за које се зна или се сумња да су заражени епидемиолошки важним патогенима који се шире директним или индиректним контактом. Примењују се уз примарне мере заштите.